

CEĻĀ UZ LATVIJAS VALSTI

Latgales kongresam 100

Attēlā

Pirmais Latgales kongress Rēzeknē 1917. gada 10. maijā

Fotogrāfijā atzīmēti Andrejs Švirks (1), Juris Pabērzs (2), Jānis Velkme (3), Aloizs Bojārs (4), Kampāns (5), Vaclavs Krops (7), Pīters Strods (8), Pōvuls Laizāns (9), uzaicinātais viesis politiķis Jānis Zālītis (10), Nikodems Rancāns (11), Jāzepts Rancāns (12), Jānis Krakops (13), Frīdrihs Obšteins (14), Francis Trasuns (X), Antons Laizāns (15), Jānis Rubulis (16), Vladislavs Rubulis (17), Francis Greivulis (18), Pēteris Lazdāns (19), Jezups Kindzujs (20), Kazimirs Skrinda (22), Džereņš (23), Konstantīns Kangars (24), Vinca Barkāns (25), Antons Maskalāns (26), Apolonijs Laurinoviča (27), Valerija Seile (28), Stafeckis (29), Lāčkājs (30).

Kongresa fotogrāfijā iemūžināti delegāti otrajā darba dienā, t. i., bez F. Kempa piekritējiem.

1917. gada fotoattēls

Laikraksta "Brīvā Zeme" ilustrēts pielikums, 1927. gada 12. maijs

Latgales kongress Rēzeknē

1917. gada 9. – 10. maijs

Pirmais Latgales kongress notika 1917. gada 9. un 10. maijā (pēc vecā stila 26. un 27. aprīlī) Rēzeknē. Kongresa pirmā diena noritēja kinoteātrī "Diana", otrā – Atbrīvošanas alejā 56, kur šobrīd atrodas Jāņa Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola.

Latgales kongress bija Latgales latviešu pārstāvju sanāksme, kas apsprieda Latgales pašpārvaldes jautājumus, tostarp jautājumu par Daugavpils, Ludzas un Rēzeknes apriņķu atdalīšanu no Vitebskas guberņas un to apvienošanās ar Vidzemes un Kurzemes latviešu apdzīvotajām teritorijām.

Kongresā tika izveidota Latgales Pagaidu zemes padome (ar rezervētām vietām poļu, krievu un ebreju minoritātēm), kuras pārstāvji kopā ar līdzīgām citu novadu pašpārvaldes institūcijām – Vidzemes Pagaidu zemes padomi un Kurzemes Pagaidu zemes padomi – līdzdarbojās Latviešu Pagaidu Nacionālās padomes darbā un sekmēja Latvijas Republikas proklamēšanu.

Latgales kongresā piedalījās redzamākie novada sabiedriskie darbinieki, kuri tolaik darbojās Pēterburgā, citās Krievijas vietās, pagastos un draudzēs dzimtenē, kā arī Krievijas armijas virsnieki un mobilizētie karavīri.

LV100

ES ESMU LATVIJA

Jau kongresa sagatavošanas laikā (1917. gada marts un aprīlis) tika panākta principiāla vienošanās, ka vienotā Latvijā (toreiz vēl demokrātiskās Krievijas sastāvā) Latgalei būtu piešķirama pašvaldība. Tajā pašā laikā iezīmējās arī atšķirīgi viedokļi šīs pašvaldības statusa sasniegšanā un tiesību garantēšanā. Daļa (garīdznieka Franča Trasuna piekritēji) optimistiski cerēja uz visu latviešu (tostarp

katoļu) kopdarbību un savstarpējo sapratni ticības, valodas un citu jautājumu kārtīšanā. Daļa (inženiera Franča Kempa piekritēji) akcentēja vairāku gadsimtu gaitā veidojušās Latgales īpatnības (piemēram, katoļu baznīcas dominānce, sava valoda, atšķirīgas zemes tiesības), iebilda pret mutvārdu vienošanos ar Baltijas latviešiem (kurus kongresā pārstāvēja J. Zālītis un Z. A. Meierovics) un iestājās par

Papildu informācija:

Latgales dati

<http://latgalesdati.du.lv/notikums/261>

Attēlā

Glezna "Latgales latviešu kongress Rēzeknē" reprodukcija

2015. gada janvārī Gunārs Ciglis Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam uzdāvināja plakātu ar mākslinieka Jēkaba Strazdiņa gleznoto 1917. gada Pirmā Latgales kongresa ainu. Kongresa aina ietērpta krāsās pēc literatūrvēsturnieka un Iekšlietu ministrijas darbinieka Alfrēda Gobas ierosinājuma, 1935. gadā to skolu, sabiedrisko organizāciju un iestāžu vajadzībām reproducēja izdevniecība „Pagalms”.

Foto: Roberts Kalniņš, LNVM.

<http://www.historia.lv/jaunumi/Inv-m-iegust-20g-s-30-gadu-plakatu-ar-1917g-latgales-latviesu-pirma-kongresa-ainu>

¹Trasuns, Francis. *Fabulas : b-kgā Fr. Trasuna darynotas. Reiga : Leta, 1924. 3. lpp.*

plaši apspriestu Latgales un pārējo Latvijas novadu sadarbības programmu (rakstiskā formā).

Kongresā piedalījās 350 dalībnieku, no tiem 232 delegāti ar balsstiesībām. Darba gaitā strīdu rezultātā no kongresa aizgāja 39 delegāti inženiera F. Kempa vadībā. Lēmumus pieņēma 183 palikušie delegāti. Par kongresa delegātiem un viesiem var spriest pēc dažām tā laika fotogrāfijām. Visvairāk tīrāzētā ir fotogrāfija ar kongresa dalībniekiem – F. Trasuna piekritējiem otrajā kongresa dienā. Fotogrāfijā pēc 10 gadiem (1927. gadā) bija atpazīti 30 kongresa dalībnieki. Mūsdienās ir informācija par vismaz vēl 12 kongresa dalībniekiem.

Paradoksāli, ka Latgales vēsturiskās nošķirtības un rusifikācijas apstākļos konsekvēntākie latviešu tautas saliedēšanas entuziasti nāca no Latgales. F. Trasuns vēl pirms Rēzeknes kongresa, 20. gs. sākumā, laikrakstos un sanāksmēs skaidroja Vitebskas guberņas latviešu sabiedrības atšķirības un kopību ar Baltijas latviešiem. F. Kempš šo kopību saskatīja senajā Latvijas vēsturē, arī sarkanbaltsarkanā karoga izcelsmē. Jāpiebilst, ka F. Kempš un viņa domubiedri pēc Rēzeknes kongresa, kuru viņi bija atstājuši, Latvijas vēstures jautājumus aktīvi pārsprida laikrakstā „Līdžu Bolss”.

Pēc kongresa lēmuma tika izveidota redakcijas komisija Valerijas Seiles vadībā. Tā 1917. gada 15. maijā izdeva „Pagaidu Zemes Padomes Ziņotāju” (10 000 eks.) ar kongresā pieņemtajām astoņām rezolūcijām.

F. Trasuns: „Muna korsto velešonos beja pacelt Latgolas zemniku goreigi un materiali, radeit Latgolā vaidzeigus intelligentus spakus un apvinot latvišu tautu vinā organizmā, naordut jos ipatneibu, un ikarot tautai breiveibu.”¹

Latgolas latvišu kongresa 26.–27. aprīli 1917. gada spridumi*

* Pēc Latgales Pagaidu zemes padomes ziņojuma Nr. 1 1917. gada 15. maijā, kurš pārpublicēts žurnālā „Sējējs”, 1936, Nr. 6.

Attēlā

Jelgavas Zemkopības skolas nacionālais karogs 1921. gada izlaidumā. Skola ar karogu piedalījās 1917. gada maija Latgales kongresa mani-festācijā. Tas ir fiksēts kongresa dalībnieku fotogrāfijā. Jelgavas Zemkopības skola evakuācijas gados (1915–1918) bija izvietota Rēzeknes Tirdzniecības skolas telpās. 2. rindā no kreisās – karoga šuvēja Lavīze Putniņa, centrā – skolas direktors Jānis Mazvērsītis, 1917. gada maija Latgales kongresa uzaicinātais viesis.

1921. gada fotoattēls.

Pumpuriņš, T. Sarkanbaltsarkanās – Latvijas karoga krāsas, 2000. 70. lpp.

1. Mes, Latgolas, latviši pylnwarniki, sasapulcejuši 26—27. aprīli Rēzeknē sasauktā kongresā, atzeidami latvišus, kuri dzeiwoj Witebskas gubernē, tai ari kurzemnikus un widzemnikus par winu latvišu tautu, nuspridem apsawinot ar Kurzemes un Wydzemes latvišim winā politiskā autonomā tautas organizmā Kriwijas Walsti.
2. Mes, Latgolas latviši, apsawinodami ar Kurzemes un Wydzemes latvišim, paturēsīm sowu pašwaldibu, pylnu tisibu pašnuteikšonas woludas, ticibas, baznicas, skolu un saimestibas, kai ari zemes jautojumā, boznicas dorišonos piwinojut pi Latgolas ari Kurzemes un Wydzemes katolius.
3. Mes, Latgolas latviši, wyskorstoki welejamis paturēt wysloboku sadaribu ar cittautišim: kriwim, polim, žeidim un cytim, Latgolas rubežūs; paši makladami breiwibu sowai tautai, mes atzeistam, afstojam un pabalstisim cyttautišu breiwibas wysos ju tautyskos darišonos: ticibas, woludas, skolu izstožu un cytōs tautyskōs litōs.
4. Welešonas wysos pašwaldibas istodēs nuteik uz wisporiga, winleidziga, taisna, aizklota un proporcionāla pamata.
5. Mes, Latgolas latviši, izweledami sowu Pagaidu Zemes Padumi, uztycam Padumei stotis sakarā ar cyttautišu izwalatom Padumem un izstrodot kupigus sadzeiwes pamatus.
6. Latgolas Pagaidu Zemies Padumei wajaga it sukarā ar Wydzemes un Kurzemes Zemes Padumem del Latwijas autonomijas aizstovvešonas un izwesšonas dzeiwē; ryupetis par Latgolas atškeršonu nu Witebskas gubernes.

7. Sapulce atzeist par napicišamu zemniku sawinibas nudybynošonu Latgalē un izteic welešonus, lai Pagaidu Zemes Padume nu sowas puses weicynotu taidu nudybynošonu.
8. Sapulce nuspride izwelet Latgolas Pagaidu Zemes Padumi, Padumes lucekliu skaitu nuteic — 60, nu tim latvišu 36, kriwu — 12, žeidi — 8, poli — 3, cytu tautu — 1 (proporcionoli idzeiwotoju skaitam Latgolā).

Attēlā

Latgales kongresa svinīgā gājiena rīkotāji. 1. rindā no kreisās – K. Ozoliņš, Francis Greivulis, Nikodems Rancāns, Jānis Rubulis, Teteris.

1917. gada fotoattēls

Pumpuriņš, T. Sarkanbaltsarkanās – Latvijas karoga krāsas. Pētījumi, atmiņas un dokumenti par Latvijas valsts karoga tapšanas vēsturi. 2000, 67. lpp.

Tuvojoties Latvijas valsts simtgadei, Valsts kanceleja veido informatīvu materiālu sēriju par Latvijas valsts tapšanu un tās dibinātājiem. Informatīvo materiālu mērķis ir stiprināt valstiskuma apziņu, veicināt izpratni par Latvijas vēsturi un nacionālajām vērtībām, kā arī spilgtām personībām, kuras ietekmējušas vēstures procesus un devušas nozīmīgu ieguldījumu Latvijas valsts dibināšanā un izaugsmē, īpaši valdības darbā.

Pateicamies faktu lapas par Latgales kongresu Rēzeknē tapšanā Dr. hist. Henriham Somam.

Informācija par mūsu valsts pirmsākumiem, tās ceļu uz neatkarību un Latvijas valsts simtgades pasākumiem

LV100.lv
www.mk.gov.lv/simtgade

LV100
ES ESMU LATVIJA